Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Телефони: BErgen 4-0807, 4-0237
Телеф. УНС: BErgen 4-1016

РІК LX. Ч. 139. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 31-го ТРАВНЯ 1952. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS No. 139. JERSEY CITY and NEW YORK, SATURDAY, MAY 31, 1952. VOL. LX.

ПРЕЗИДЕНТ ТАВРУЄ КРЕМЛЬ ЗА ЗАБИРАННЯ ДІТЕЙ

Вашингтон. — Президент Труман натаврував Совєти за поширювання „брехонь" про бактеріологічну війну і за схоплювання дітей. У короткій промові в садку Білого Дому до делегації американських румунів, през. Труман сказав таке: „Я вповні співчую з народом Румунії і всіх інших вільних країн, які попали поза Залізну Заслону. Кремль бомбардує світ криками про мир, але той самий Кремль наносить війну, війну в кожному місці, де тільки зможе. Кремль кричить, що ми ввели бактеріологічні прийоми ведення війни. У цьому нема словечка правди. Ми ніколи не поламали Женевської Конвенції в наших діях у Кореї і ви це знає. Він добре це знає, але безупину поширює брехню, яка не має найменшої підстави. Одначе справа, про яку ви мені щойно згадали це щось гірше ніж усе, що може статися в одвертій війні. Оці засилання і схоплювання дітей повторюються як у Греції, так і в Німеччині, в Румунії, в Чехословаччині, в Угорщині і в тій частині Австрії, в якій росіяни самі мають владу. Це одна з найнесамовитших подій, які траплялись колинебудь в історії світу. Чи не думаєте, що їм прийдеться колись за це заплатити?"

Згадавши про долю країн Середущої Европи, включаючи й Румунію, за часів Джінгісхана і турків, яку вони в минулому пережили, сказав президент: „Ви вийдете ціло як вільна країна. Ви дістанете від нас повну підтримку в змаганні до пережиття. А якщо я буду вміти продовжувати мою програму, що її я започаткував, то ви станете вільною країною, заки ви це перенесетеся на той світ".

Румунська делегація скаржилася президентові, що в Букарешті 200,000 мешканців призначені на засилання, а це має „прикмети народовбивчого характеру" і прохала його зробити все, що він може для привернення надії румунського народу в їх „непроголошеній війні, яку Совети ведуть проти нас". Делегацію очолювали Иосип І. Крациун, голова Союзу й Ліги Румунських Товариств Америки з Клівленду. У делегації були теж представники релігійних груп і різнородних румунських товариств з ЗДА й Канади.

Сенатська комісія за обмеження засягу діяння президента

Вашингтон. — Сенатська Правнича Комісія, що розглядала випадки поширювання влади президента на приватну власність, вирішила, що таке діяння президента мусить бути припинене. Розгляд цього питання був викликаний предложенням про конституційну осторогу щодо поширювання влади президента в царину приватної власності. Подробиці про голосування невідомі, але запевняють, що вислід був одноднодумний. Обговорення границь, до яких сягає втручання президента, було викликане голосним спором в ділянці сталевої індустрії й доручення, що його видав президент, про перейняття державними чинниками нагляду над сталеварнями. Таке розпорядження президент видав 8 квітня ц.р., з огляду на загрозливе положення в сталевому промислі, яке підривало оборонну спроможність країни.

Стівенсон висловився за кандидатурою Гаррімана

Шікаґо. — Губернатор Адлай Е. Стівенсон з Ілиной заявив, що В. Аверел Гарріман з Ню Йорку, є доволі сильний, доволі мудрий — а найважніше доволі скромний", щоб бути президентом. Стівенсон представив Гаррімана в такім світлі на обіді в його честь, улаштованім Колеґією Рузвелта. Губернатор пішов у похвалах дальше, ніж колинебудь давніше, щоб підтримати „улюбленого сина" стейту Ню Йорк як аспіранта на номінацію на Красвій Демократичній Конвенції. Самий Стівенсон тримав себе в тіні як кандидат на демократичне найменування, хоч його ім'я згадується часто між кандидатами і він не дав досі рішучої відповіді. Про Гаррімана сказав Стівенсон таке: „Якщо президенти вибираються з уваги на їхні передбачування, відвагу і переконання, та з уваги на глибину зрозуміння сучасної революційної доби й післанництва Америки, то всі такі прикмети найдете в особі нашого почесного гостя, Аверела Гаррімана".

10,000,000 жінок в ЗДА працює за заплату

Вашинґтон. — Недавно оприлюднені тут відомості, зібрані офіційною статистикою, про стан затруднення жінок в ЗДА. Виявляється, що з кінцем березня ц.р. заробляли на своє утримання 50 відсотків усіх незамужніх жінок в країні, 36 відсотків вдів та розводок та біля 27 відсотків замужні. Зокрема усіх замужніх жінок, що працювали, зарібково було в той час понад десять мільйонів.

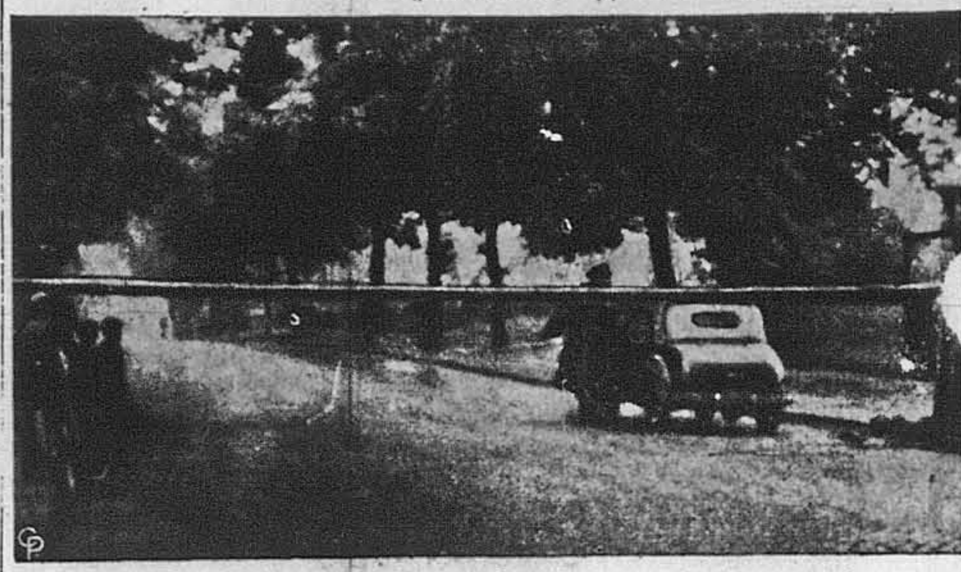
СЕНАТ УХВАЛИВ 6.7 БІЛЬЙОНІВ НА ДОПОМОГУ ЧУЖИМ КРАЇНАМ

Вашингтон. — Сенат ухвалив біл про допомогу чужим країнам 64 голосами проти 10, відкинувши перед тим пропоновані поправки, щоб зменшити видатки на цілий більйон. За те прийнято поправку, щоб зменшити їх на 200,000,000 так, що ціла сума на Програму Взаємної Безпеки доходить до $6,700,000,000, хоч уряд пропонував на початку видатки з $7,900,000,000. Біл, який ухвалено в цій справі в Палаті Репрезентантів минулої п'ятниці вимагає видатку з $6,173,500,000. Комісії в обидвох палатах пред'являли плян обкроєння видатків на один більйон долярів, одначе в нових палатах ці видатки знижено ще більше. З фондів, ухвалених Сенатом на Програму Взаємної Безпеки має піти $4,600,848,000 на військову допомогу в формі зброї, випродукуваної в ЗДА, а $2,099,050,000 на економічну й технічну підтримку вільних країн, що підготовляють оборону проти комуністичної аґресії й підривних дій. В законопроєкті находиться сума з $20,962,000 на Міжнародний Дитячий Фонд. Крім закону про допомогу закордонним країнам, окремо ще треба буде схвалити законопроєкт про впасигнування грошей на такі видатки, щоб їх можна вмістити в бюджеті на новий фіскальний рік.

Ангійський міністер оборони їде на Далекий Схід

Лондон. — Британський парлямент з помітним вдоволенням прийняв вчора до відома, що міністр оборони, фільд маршал Александер плянує відвідати в найближчому часі аліянтського головного команданта на Далекому Сході, ген. Марка Кларка в Токіо, та відбути з ним особисту інспекцію фронту в Кореї. — Він виїде туди на запрошення ген. Кларка. В обох палатах парляменту висловлено переконання, що ситуація в Кореї є дуже „важка", бо комуністи використали час переговорів в справі перемир'я на те, щоб майже подвоїти свої сили на корейському фронті, збільшивши їх до одного мільйона. Лорд Александер заявив, що в тій хвилині немає ще познак загрози безпосередньої нової комуністичної атаки в Кореї, але така загроза може в кожній хвилині виникнути.

ПОЧИНАЄТЬСЯ „МАЛА БЛЬОКАДА" БЕРЛІНА

У відповідь на контрактовий мировий договір західних великодержав з Західною Німеччиною, совєтське військове управління та комуністи в Східній Німеччині вже почали низку репресій, перериваючи телефонічний зв'язок між східним і західним секторами Берліна та недопускаючи аліянтські патрулі на шляхи, що ведуть з Берліна через совєтську зону до Західної Німеччини. На фото: совєтська „рогачка" та совєтський поліцист біля авта загороджують шлях з Берліна до французької зони.

САТЕЛІТСЬКІ ДИПЛОМАТИ В РОЛІ ШПИГУНІВ

Вашингтон. — Сенатська слідча комісія оголосила дивні історії про оргії міжчин на сателітнім підкладі, улаштовуваних в домі комуністичного дипломата, для видуровання інформацій від американських гостей. Дипломат це Теодор Г. Флорін, колишній перший секретар чеської амбасади, про якого склав свідчення в сенатській комісії внутрішньої безпеки Иосип Молнар, молодий чеський письменник, що за згодою Федерального Слідчого Бюра брав участь в таких гостинах. Флорін був приневолений виїхати з ЗДА на домагання департаменту стейту в березні 1948 р. У 1950 р. його арештували в Празі під час комуністичної чистки й його доля невідома. Молнар і два інші свідки зізнали, що підривними діями в Америці керує влада з-поза Залізної Заслони через особи, які перебувають в Америці під заслоною дипломатичної недоторканости. Два другі свідки — це Павлина Свобода, уряджена в Чехії. Вона працювала якийсь час в чеській амбасаді у Вашингтоні; крім неї свідчив теж знаний уже з інших свідчень, Матвій Цветич, якого ім'я в англійській вимові звучить „Квєтік". Він у Питсбургу працював довгі роки як таємний агент Еф Бі Ай. Молнар був свідком гомосексуалізму в мешканні Флоріна у Вашингтоні, під час яких, сповні алкоголем мужчини, переповідали таємні вісті з різних ділянок, а Флорін списував їх негайно і передав відповідній секції амбасади. Молнар давав теж інформації, одначе видумані, за згодою Еф Бі Ай. Їх передавали дальше панна Свобода. Вона потвердила зізнання Молнара, кажучи, що зібрані інформації вона пересилала завідателеві чеського консуляту в Ню Йорку Ервінові Мунк який перебув в тому місті до 1949 р., а потім був приневолений на домагання департаменту стейту виїхати з ЗДА.

Західні держави дадуть відповідь на совєтську ноту

Вашингтон. — Як тільки секретар стейту Дін Ачесон повернеться з Европи, Злучені Держави, Британія й Франція порозуміються негайно в справі спільної відповіді на останню совєтську ноту про з'єднання Німеччини. Це стосується нот, висланої Москвою 25 травня до Західних держав, в якій вона закликає ще раз до нарад Чотирьох Великодержав в справі Німеччини, а водночас обвинувачує Злучені Держави в відкладанні мирового договору з Німеччиною, а всі Західні країни в змаганні замішати Німеччину в нову європейську війну. Урядові департаменту стейту не роблять собі ніякого переконання, що в совєтській ноті нема нічого нового, що могло б спонукати Америку змінити думку про становище Совєтів, виявлене в ноті з 9 квітня. У столиці панує думка, що й тепер нема більше надій на успіх нарад Великої Чвірки, ніж вони існували давніше.

ПРИЛЮДНІ СВІДЧЕННЯ ПРО БОЛЬШЕВИЦЬКИЙ ЗЛОЧИН У ВІННИЦІ

Після недавнього виступу в телевізії свідків Вінницького злочину, ДОБРУС, в порозумінні з Українським Конгресовим Комітетом, влаштовує завтра, — у неділю, 1 червня, — прилюдний перегляд свідчень про Вінницю. У цьому перегляді, що відбудеться в Ню Йорку, в залі школи Вашингтона Ірвінга, виступлять, як головні свідки, бувший архиєпископ Вінницький і Житомирський Григорій та автор першої книги про Вінницю, П. Павлович. Свою згоду на участь в перегляді дали американські протикомуністичні діячі та Р. Воґелер, знаний в'язень мадярських комуністів. Свідчення будуть ілюстровані висвітленням оригінального фільму, знятого під час розкопування масових могил українського населення, вимордуваного у Вінниці російсько - большевицькими окупантами. Цей перегляд одночасно буде маніфестацією нюйорських українців проти народовбивства, що його доконує Москва над завойованими народами, а над українцями зокрема. Демократичне Об'єднання Бувших Репресованих Українців з-під Совєтів та Український Конгресовий Комітет зібрали вже багато доказів народовбивства в Україні й недільна маніфестація, це лише одна ділянка праці цих організацій. Очікується масової участи українського загалу в тій маніфестації.

Посвячення Осередку Православної Церкви в Баунд-Бруку

Православні громади в ЗДА готуються до урочистого посвячення недавнонабутого осередку в південній частині міста Баунд-Брук, Н. Дж. Новий осередок лежить в тихій місцевості, недалеко Ню Бронсвіку й стає центром релігійного життя усіх православних в ЗДА, зокрема мешканців стейту Ню Джерзі. В осередку містяться православні центральні церковні інституції (консисторія, архів-бібліотека) та допоміжні установи, як друкарня, видавництво тощо. В посвяченні, що відбудеться у неділю, 1 червня, візьме участь численне духовенство з найвищими достойниками Української Православної Церкви в ЗДА, митрополитом Іоаном, архиєпископом Геннадієм та єпископом Мстиславом на чолі. Після соборного Богослужения, має відбутись заложення каменя під будову церкви, яка буде пам'ятником на честь героїв і мучеників, що зложили своє життя за волю і державність Батьківщини. По закінченні святкувань в Осередку, присутні відбудуть товариську зустріч у поблизькім „Українськім Селі", получену з концертом українських пісень.

БАРИКАДИ НА СХІДНО-ЗАХІДНОМУ КОРДОНІ В НІМЕЧЧИНІ

Берлін. — Здовж демаркаційної лінії, що ділить Берлін і Німеччину на західну і східню, — комуністи почали творити „нічию зону", очищуючи її з населення й максимально скріплюючи там прикордонну сторожу. В самому Берліні здовж демаркаційної лінії комуністи почали будувати на вулицях барикади. Рівночасно видано розпорядок сторожам, щоб вони „стріляли і вбивали" кожного, що намагався б оминути сторожу і перейти кордон. Видано теж низку інших розпорядків, які можуть бути підготовкою до відновлення повної бльокади Берліна. Тимчасом, вчора прилетів до Берліна літаком із Західної Німеччини через „повітряний коридор" британський секретар закордонних справ Ентоні Іден, засвідчуючи цим заінтересованість та рішучість західних великодержав долею того міста. Рівночасно повідомляється, що західні аліянти та уряд Західної Німеччини відбувають постійні наради, обмірковуючи відповідні протизаходи на випадок будь-якої совєтської акції проти Берліна чи Західної Німеччини.

Перемога де Ґаспері в італійських виборах

Рим. — Повні вислідки виборів до громадських рад в Італії показують, що Партія Християнських Демократів прем'єра де Ґаспері здобула найбільше число голосів, бо 2,173,000. Але це творить тільки 29.8 відсотків і вона мусить співпрацювати з іншими партіями. На другому місці стоять комуністи, що здобули 1,421,331 голос (19.4%), на третьому йде партія новофашистів, що називається Італійський Соціяльний Рух, яка мас 843,791 голос (11.5%). Партія Монархістів здобула 661,331 голос (9,8%). Інші відсотки партій розділили між себе решту голосів. Чотири партії центру, що групуються около Християнських Демократів, мають 2,911,434 голоси, три ліві партії (сюди належать і комуністи) мають 2,447,847 голосів, а три праві партії (під проводом новофашистів) здобули 1,664,737 голосів. Всі інші партії здобули разом 291,852 голоси. Християнські Демократи втрималися на першому місці тільки завдяки союзові з іншими партіями, з якими заключили порозуміння в справі ставлення кандидатів в окремих місцевостях. В той спосіб партія де Ґаспері помогла і іншим, собі прихильним, партіям.

ВИСТУПИ ПРОФ. МЕННІНҐА І ПРОФ. ДОБРЯНСЬКОГО ВТЯГНЕНО ДО КОНҐРЕСОВОГО РЕКОРДУ

Вашингтон. — До Конґресового Рекорду втягнено знову два нові знаменні виступи в справі української боротьби проти комуно-російського імперіялізму. В Рекорді з 23-го травня подібусово повний текст виступу професора Колумбійського Університету д-ра Клареиса Меннінґа, на відомій протикомуністичній українській маніфестації в Нюарку, а в Рекорді з 19-го травня так само занотовано повний текст виступу голови Українського Конґресового Комітету проф. Лева Добрянського на конференції у Вашингтоні в справі американської психологічної стратегії. Виступ проф. Меннінґа втягнено на пропозицію конґресмена Лоренса Г. Смита з Висконсин, який попередив її такою заввагою: „Пане Спікер: До своїх заміток я включаю промову проф. Кларенса Меннінґа з Колумбійського Університету, виголошену на українському антисовєтському зібранні в Нюарку, в неділю 30-го березня 1952. Професор Меннінґ був предметом нападів комуністичної преси в Україні за його одверті обговорювання російського імперіялізму. Проте, він мав досить сміливости підкреслити, що російський імперіялізм нищить самі основи української цивілізації. Совєти поповнюють велику брехню, заявляючи, що між українським і російським народами немає жадних справжніх розбіжностей. Світ сьогодні знає, що факти представляються інакше та що українці борються за визволення з-під совєтського терору".

Виступ проф. Л. Добрянського втягнено до Рекорду на пропозицію сенатора Брайена МекМегона з Коннектікат з такими заввагами: „Пане Президенте, я прохаю одноголосної згоди на надрукування в Рекорді дуже талановитої промови дра Лева Е. Добрянського, професора економії на Джорджтавнському Університеті і голови Українського Конґресового Комітету, виголошеної у Вашингтоні 22-го лютого на конференції в справі психологічної стратегії в холодній війні".

ФРАНЦУЗИ ЗААРЕШТУВАЛИ КОМУНІСТИЧНОГО „ВОЖДЯ"

Париж. — Французька поліція повідомила про заарештування діючого провідника французьких комуністів і члена парляменту Жака Дукльо. Його арештовано під час масових комуністичних демонстрацій в Парижі проти приїзду ген. Метью Ріджвея, який має перебрати від ген. Двайта Айзенгавера головне командування аліянтськими збройними силами в Европі. Представник міністерства внутрішніх справ назвав цю демонстрацію „повстанням проти безпеки держави". — Коло 10.000 французької поліції розгаяно демонстрантів, не допускаючи їх на Площу Республіки, де мало відбутися головне зібрання. Проте, комуністична товпа, озброєна в залізні штаби, каміння та ножі, кидалася на поліцію, намагаючись проломити їх кордон. Під час таких зударів — один демонстрант був убитий а коло 200 поранених, в тому числі щонайменше 20 червоних поранено важко. Жана Дукльо заарештовано під час того, як він брав участь в бійці з поліцією на одному з передмість Парижа. В його авті знайдено набиту пістолю. Дукльо є тепер активним провідником французьких комуністів в заступстві Моріса Тореза, що „лікується" в Москві. Під час демонстрацій заарештовано теж коло 600 інших комуністів. Підкреслюється, що це була найгостріша акція уряду прем'єра Піне проти комуністів від часу закінчення другої світової війни. Після арешту Дукльо, французький міністер внутрішніх справ Бруне заявив, що численні комуністичні демонстрації проти ген. Ріджвея вже проминули та що вони були справжнім виступом проти державної безпеки. Міністер крім того заявив, що „ми маємо певність про організовану постійну змову комуністичних військ", додаючи, що „озброєні пробоєві відділи комуністичної партії — фактично намагались виконати змову проти республіканських інституцій, а ім'я ген. Ріджвея мало правити тільки за шильд". Міністр на закінчення попередив, що уряд витягне з того відповідні консеквенції. Комуністичні демонстрації у Франції були зорганізовані безпосередньо після підписання мирового контракту з Німеччиною та договору відносно европейської оборонної спільноти, що їх гостро засудила Москва.

ЗАХІД ПРОПОНУЄ ЗМЕНШЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ СИЛ ВЕЛИКОДЕРЖАВ ДО ПІВТОРА МІЛЬЙОНА

Об'єднані Нації, Н. Й. — Іменем Західних Великодержав сер Ґледвін Джебб поставив „внесок на Розброєнній Комісії ОН, щоб ЗДА, Совєти і Китай зредукували свої військові сили до півтора мільйона, а Франція і Англія 700,000 до 800,000. Згідно з проєктом всі інші держави мали б обмежити свої армії до одного відсотка всього свого населення. Проєкт підкреслює, що Захід не задумує сам зменшувати своєї військові сили, він зробить це аж тоді, коли всі держави згодяться на це. Захід пропонує, що обмеження військових сил може настати тоді, коли всі держави згодяться на всі пункти цієї пропозиції, це значить і на контролю атомової енергії, включно з дозволом на інспекцію на місцях атомової продукції. Ця пропозиція Заходу є відповіддю на численні совєтські заяви про охоту зредукувати армію. Сер Ґледвін Джебб заявив, що пропозиція Заходу перевищує совєтські проєкти розброєння в багатьох пунктах. Але ані один дипломатичний обсерватор не вірить, що Совєти приймуть цей проєкт Заходу з захватом, бо вони досі виступали проти загальної міжнародної контролі атомової продукції та проти загальної провірки військових сил на місцях. Американське зменшення військової сили виносило б гідно з проєктом більше як 50 відсотків. Совєти мусіли б зменшити свою армію ні біля 60 відсотків, бо хоч Яків Малік заявив, що Совєти мають тільки два і пів мільйона війська, то Захід знає, що вони мають коло 4,100,000 вояків.

Совєтська преса натякає на можливість „другої Кореї" в Німеччині

Москва. — Совєтська преса, коментуючи останній мировий контракт між західними великодержавами і західною Німеччиною, виразно натякає на можливість заповідженої вже раніше „другої Кореї" в Німеччині. Урядові „Ізвєстія" у вчорашньому виданні пишуть, що „народ" Східної і Західної Німеччини має повне совєтське співчуття в його боротьбі проти договору в Бонн, який можна буде вдержувати тільки „на багнетах американської військової кліки". В інших коментарях заявляється, що жадним зусиллям „американських імперіялістів" не поцастить припинити боротьбу „німецького народу" за „мир і об'єднання країни".

ФРАНЦІЯ СПОНУКУЄ АЧЕСОНА ЗБІЛЬШИТИ ДОПОМОГУ

Париж. — Французький уряд натискає на Ачесона, щоб він згодився на дальшу фінансову допомогу для Франції для ведення війни проти комуністів в Індо-Китаю та в Північній Африці. Французи бажали б вимусити на Ачесоні нові зобов'язання, що ЗДА дадуть Франції дальших 500,000,000 долярів на заключення контрактів для воєнної оборони. В справі Індо-Китаю бажають Французи, щоб ЗДА признали, що Франція веде війну проти комуністичної агресії та поширили свою допомогу і на виряд для в'єтнамської армії. В Північній Африці — французи домагаються від ЗДА „моральної допомоги", бо в Франції вірять, що настанова Америки захотила націоналістів в Тунісі і Марокко до протифранцузького резистансу. Коли Ачесон прибув до французького міністерства закордонних справ, то стрінув там не самого тільки міністра Роберта Шумана і його помічників, але ще й шістьох інших французьких міністрів, так що стріча ця виглядала немов засідання всього міністерського кабінету, бо присутнім був також і французький прем'єр Піне. Думають, що міністер закордонних справ Шуман зробив це тому, щоб показати Ачесонові, що за ним стоять всі члени французького кабінету. Здогадуються, що французи не будуть спішитися з ратифікацією договору з Німеччиною, коли не дістануть нової допомоги від ЗДА.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Re-entry as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879 Pending

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$ 5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$ 2.75
В Джерзі Сити і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$12.00	One year	$12.00
На пів року	$ 6.50	Six months	$ 6.50
На три місяці	$ 3.50	Three months	$ 3.50
Число з понеділка (з англійською частиною):		Monday's issue (the Ukrainian Weekly, English language supplement):	
На рік	$ 3.00	One year	$ 3.00
На пів року	$ 2.00	Six months	$ 2.00

За кожну зміну адреси платиться 10 центів

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ДЕНЬ ГЕРОЇВ.

Як далеко в сиву давнину сягає людська пам'ять, поодинокі роди, племена і народи в такій чи іншій формі вшановували своїх героїв, тих найкращих своїх синів і дочок, які життя своє віддавали за життя і волю інших. На прикладах героїв та їх діл і подвигів виховуються нові покоління та росте, розвивається і міцніє народ, змагаючи до здійснення тих ідеалів, за які життя своє віддали герої.

Молода американська нація вшановує своїх героїв окремим днем та в різних формах вже майже від сторіччя. Це свято Героїв, що припадає 30-го травня і відоме як „Декорейшен Дей", або „Меморісл Дей", встановлено початково для вшанування поляглих в Громадянській Війні і переважно в південних стейтах. В північних стейтах його почали обходити від 1868-го року, коли Джан А. Лоґан, головний командант Великої Армії Республіки, видав наказ, призначаючи день 30-го травня на „прикрашування цвітами або в інший спосіб могил товаришів зброї, які полягли в обороні своєї країни." Опісля в деяких відступах часу поодинокі стейти проголошували цей день своїм офіціяльним національним святом, так що в 1910 році його обходили вже майже всі стейти і території.

Від того часу американський нарід рік-річно йде на могили своїх героїв, прикрашує їх живими цвітами та вшановуючи їх скріпляє свою віру і постанову докласти всіх зусиль, щоб вічно жила ідея, за яку вони голови свої поклали. А тих могил щораз більше. Біля могил героїв, які полягли за волю і незалежність своєї країни і свого народу в Громадянській Війні, повиростали нові могили американських героїв майже на всіх просторах земної кулі. В першій і другій світових війнах американські вояки проливали свою кров та встелювали своїми трупами зриті численними війнами поля майже всіх континентів. Проливаючи свою кров та складаючи свої буйні голови в далеких країнах Европи, Африки і Азії та на широких водах світових океанів, американські вояки не бажали нічого: ані нових земель, ані нових багатств, ані влади над іншими. Вони гинули з найчистішої і найсвятішої ідеї: за волю, за правду і право. В усіх випадках війни були накинені Америці і в усіх випадках це були тільки оборонні війни.

Після кожної війни американські державні мужі та американський нарід намагались причинитися до того, щоб кожна війна була останньою війною. Американський вояк ніколи і до жадної країни не приходив в ролі завойовника. Розгромивши аґресора, Америка не тільки жертвувала своїх синів і витрачала свої багатства на те, щоб перемогти, але опісля подавала найбільш допомічну руку переможеному народові, щоб підняти його з руїни, в яку пхнули його несовісні і кровожадні провідники.

Проте, ані в першій ані в другій світовій війні не здобуто миру, бо не перевелися ті, що хотіли б панувати над світом, що хотіли б поневолювати і наживатись. І тому, біля численних могил американських героїв з другої світової війни, сьогодні виросли вже тисячі свіжих могил нових героїв. В далекій і бідній Кореї виростають нові американські могили, щоб захистити для людства ті найвищі ідеали, за які складали свої голови їхні предки в Громадянській війні та які записані в Американській Деклярації Незалежности, Американській Конституції і Хартії Прав та які стали теж основою Об'єднаних Націй.

Вшановуючи цих героїв, ми, американські українці, окремо склонюємо свої голови перед тими численними могилами тих, що в їх жилах плила пролита українська кров. Хто в цей День Героїв входить до українських святинь чи до численних українських установ, той в багатьох з них, чи перед ними бачить таблиці з довгими рядами українських імен тих, на могилах яких тепер гордо повіває зоряний американський прапор. Сьогодні на тих таблицях треба було б дописати вже нові імена, між ними деякі тих найновіших героїв, що ще вчора були скитальцями а сьогодні вже життя своє віддали в обороні своєї нової американської Батьківщини.

Зупиняючись самі чи бодай нашу думку на могилах усіх тих героїв, ми можемо тільки повторити безсмертні слова Линколна з Ґеттисбурґу: „Світ зверне малу увагу і недовго пам'ятатиме те, що ми тут говоримо, але він ніколи не може забути того, що вони довершили." З їхніх могил можемо тільки набрати більшого запалу та з глибини душі скріпити нашу постанову докласти всіх зусиль, щоб смерть цих героїв не була даремна та щоб ідеали, за які вони вмерли, і пам'ять про них жили вічно.

НІМЕЦЬКО-ПОЛЬСЬКИЙ ВУЗОЛ

(Від нашого кореспондента з Лондону)

На недавній нараді між представниками соціялістів Британії, Франції і Німеччини в Бонні німецькі делеґати поставили питання відновлення східних границь Німеччини з р. 1937, отже кордонів, запевнених Версальським договором з р. 1919. На це дав рішучу відповідь представник соціялістичної партії Англії, бувший міністер, проф. Гюґ Долтен. Він зазначив, що Британія прямує до забезпечення миру в світі, і кожний розуміє, що змінити теперішні відносини за лінією Одри-Найси можна тільки силою. Англія проти війни, значить, не може піддержувати німецьких домагань.

Ще раніше польські партії, об'єднані в Політичній Раді (Лондон) подали свою заяву до Об'єднаних Націй з домаганням, щоб кордон, установлений рішенням у Потсдамі між Німеччиною і Польщею (Одра-Найса), лишився непорушний. Поляки наводять той арґумент, між іншим, що домагання Німеччини скасувати кордон Одри-Найси є на користь совєтській пропаґанді серед поляків, яких лякає Москва новим німецьким „натиском на схід".

Уже самі переговори між урядом Західної Німеччини та західними великодержавами про організацію нової німецької армії Москва використала для своєї пропаґанди між поляками, і особливо серед польського війська, що стоїть під командою маршала Рокосовського.

За найновішими відомостями, ця совєтська армія має до 550 тисяч вояків. Як на країну, що числить коло 20 із чимсь мільйонів населення, така численна армія є непомірно велика. Своїм людським складом ця армія польська, крім вищого командного персоналу. Старі офіцерські кадри зменшено і усунено різними чистками. В трьох військових академіях та в військових школах нижчого типу Рокосовський виховує нові кадри польських старшин, із робітництва та з убогих селянських синів. Тяжко довідатися, чи вдасться Москві „перекувати" поляків на совєтських патріотів. Однак, досвід в різних країнах, також у нашій Україні, показує, що ця політика Москви — вирощувати нові кадри військові, може мати успіх: Неграмотний Антек із Варшавського передмістя чи Якуб із „Псьої Волі", якого беруть до війська, навчають читати і писати, „висувають" на перші місця за „вірність до Сталіна", дають змогу пройти науку і стати офіцером (про цю кар'єру такий чоловік за влади пілсудчиків не міг навіть мріяти) — все це впливає на „висуванців", які, завдяки комуністичній диктатурі, попали „із грязі в князі". Ці люди зв'язані на життя і смерть з комуністичним режимом і готові за нього (значить за свої привілеї) умирати.

Коли Москві удасться виховати такий старшинський склад польської армії, то 550 тисяч війська в руках Рокосовського — це немала ударна сила. Рокосовський провадить прискорену моторизацію польської армії. Москва знає, що бойова сила польського війська, порівняно з іншими сателітськими народами (чехами, румунами, мадярами) стоїть на першім місці.

Тому пересторогм польських еміґрантів мають певні підстави: не улегшувати Сталінові вести пропаґанду в Польщі проти „американських імперіялістів", які, мовляв, потурають відновленню панування „німецьких нацистів" над іншими народами.

Але з другого боку: демократичний світ знає, що польське військо, під командою Рокосовського, буде в разі війни поставлене в такі умови, що мусить битися проти армій демократичних держав. Рахувати на можливу здачу польських вояків совєтської армії і не поставити на своїм боці німецької бойової сили, яка буде стояти в одних рядах з Европейською Армією, — було б легковажно.

Політика великодержав у Центральній і Західній Европі стоїть перед такими складними і небезпечними проблемами, які ще не мають одної певної відповіді.

К. М.

Микола Чубатий

Український Конґресовий Комітет та його політика

I

У зв'язку з недалеким П'ятим Конґресом Американських Українців, що має відбутися в Ню Йорку 4-6 липня, розгортається серед українців в Америці дискусія на тему політики Українського Конґресового Комітету. Політичне становище УКК до Четвертого Конґресу Американських Українців було всім ясне. УКК об'єднав активні сили американських українців, які визнавали дві засади за свої: американський демократичний та республіканський устрій відносно нашої країни та право українського народу на власну державу в Европі. Такі дві політичні засади випливали з того факту, що 99 відсотків американських українців це вже громадяни ЗДА, свідомі одначе свого кровного та етнічного зв'язку з українським народом в Европі, якому американські українці хотять допомогти визволитися з-під чужинецького панування.

З тих засад випливала логічна консеквенція, що членами УКК не могли бути комуністи, які не визнають ані першої засади відносно ЗДА, ані другої відносно прав українського народу на політичну самостійність. З тої політичної ситуації випливала логічно третя консеквенція, що американські українці, як громадяни чужої для українського народу в Европі держави, не приписують собі ніякого права вмішуватися активно в справи українського народу та диктувати йому якою має бути українська держава чи якими способами має український нарід дійти до остаточного визволення. Це справа тільки самого українського народу на рідних землях та справа тої політичної української еміґрації розсіяної по всьому світу, яка не прийняла ніякого чужого громадянства та тим чином вважає себе громадянами української держави, нині окупованої ворогами.

З того випливає дальша ясна консеквенція, що поза обсягом зацікавлення американських українців лежить поділ українців на рідних землях та на еміґрації на політичні партії. Це чисто внутрішня справа тих українців, що не хотять бути громадянами ЗДА; до політики УКК вона не має ніякого відношення.

Проте, від часу Четвертого Конґресу дещо змінилося. Останніх три роки поміж Четвертим та П'ятим Конґресом це був час масового напливу українців з Европи, політичних збігців з України. Обраховують, що українсько-американська збірнота збільшилася на яких 60 тисяч душ. До Америки стали напливати не тільки люди рядові, але також політичні провідники, вчені та мистці. Вони стали цінним набутком для духового життя американських українців, яке раніше черпало свої соки таки з рідного краю, зокрема зі Західної України та з еміґрації. Включення культурних сил в збірноту американських українців відбувається без більших потрясень, зовсім природним шляхом, бож культурою американські українці та европейські українці таки становлять одно тіло.

Не можна сказати того про політичних провідників, які принесли зі собою до Америки не тільки свої політичні погляди, але також політичні організації. Вмістити їх в політичне життя американських українців рішучо неможливо. Під партійним оглядом американські українці активні в УКК поділені поміж дві великі американські політичні партії-републіканців та демократів, що створені для вирішування проблем ЗДА. Натомість українські політичні патрії, принесені з Европи іміґрантами були створені під кутом видження справ України та її устрою, отже для розв'язування проблеми української держави в Европі. Звідси вийшли зовсім природні труднощі, яких УКК не може і не береться розв'язувати, бо це лежить поза обсягом його структури як організації громадян Америки.

Безперечно, що рештки українських політичних партій, принесених іміґрантами з Европи, могли б існувати теж на терені Америки між новими іміґрантами, але під умовою, що вони не думають ставати громадянами України, які найшли на терені Америки тільки тимчасовий політичний приют. Річ природна, що так логічно подумані політичні українські партії не могли б ніколи включитися в УКК, який, як сказано, є організацією американських громадян українського роду.

Факт, що деяка кількість нових іміґрантів з Европи вже вибрала перші горожанські папери ЗДА, себто офіціяльно здеклярувала себе кандидатами на громадян ЗДА і тим чином вони включили себе в таку політичну систему, яку дотепер створив та переводив УКК.

Цю справу ми обов'язані ясно виложити перед українсько-американським громадянством не тільки для добра українсько-американської збірноти, але передовсім для добра тої святої справи для всіх українців, громадян чи не-громадян Америки, себто для справи визволення України. Стаючи, чи тільки покищо декляруючи свою волю стати громадянами Америки, ми затягнули перед тою країною обов'язок громадянської льояльности, себто поступовання згідного зі законами тої країнами. Відомо, що американське законодавство виразно накла-

(Продовження на 3-ій ст.)

М. Приходько, Торонто

ПОДИХ СВІЖОГО ВІТРУ

Коли два роки, чи навіть рік тому, багатьом з нас доводилося говорити з журналістами американського континенту про необхідність приборкання СССР силою або навіть про більш рішучі протиакції на совєтські провокації, нас не хотіли слухати або вважали дуже наївними політиками. Життя і факти неухильно доводять, що ми не помилялися. Ми мали рацію і логічне мислення також і тоді, коли перед кінцем другої світової війни думали, що аліянти доведуть до самовисназення обидві тоталітарні системи — червону й брунатну — та встановлять справедливий і довгожданний мир у світі, зокрема за залізною заслоною. Таке щастя не сталося, бо провідні політики того часу були переповнені сентиментальними почуттями до „доброго Джо". Замість розумної політики в інтересах усього світу, перемогу і неподільне панування над 800,000,000 населення земної кулі було віддано в Ялті й Потсдамі Сталінові і його „соратникам". Атлантійську Хартію московський вітер завіяв до музейного сховища.

Наслідки тої політики відомі і продовжування нерішучої, делікатної тактики у відношенні до кремлівських володарів, які не перебирають засобами дій на світовій політичній арені, можуть призвести до панування їх на другій половині земної кулі.

Заради збереження миру, провідні політики ЗДА і держав НАТО проголосили готовість і рішення вкладати велетенські ресурси на розбудову оборонної сили, вони хотять довести її до такого рівня, щоб Сталін не наважувався далі поширювати своїх володінь. Така політична формула не наближає Захід до справжнього миру, а поза тим вона є досить сприятлива для Сталіна.

Довгорічні озброєння, що при сучасному невпинному розвиткові військової техніки потребують більйонових витрат, можуть порушити економічний баланс західнього світу і призвести його до економічної кризи. Зв'язані з тим збільшення податків і зниження життєвого рівня, особливо в ЗДА, що не знали ще біди і ставлять проблему життєвого стандарту понад усе, може спряти поширенню руїницьких страйків і поглибленню протиріч соціяльного характеру.

Тут треба взяти до уваги ще один факт: на нещастя демократичного світу, за останні роки совєтські шпигуни викрали багато військових таємниць, в тому числі й таємницю атомової бомби. Тут діяли, на жаль, не тільки московські аґенти, а й їхні слуги, що користувалися всіма благами громадянтва демократичних країн, в найбільшій мірі ЗДА. Ось їхні імена: Трахтенберґ, Ґерсон, Бітельман, Фукс, Міндель, Ампер, Вейнсток, Айслер, Каплан, Розенберґ, Бротман, Ґолд, Штернберґ, Барт і ін. Можна не сумніватися, що московський шпигунський центр продовжує свою роботу сьогодні ще з більшою інтенсивністю і далі викрадає військові таємниці, що коштують більйони.

Але все це не означає, що озброєння треба припинити, чи навіть зменшити в сьогоднішній загрозливій ситуації. Озброєння є справою першорядного значення, але до його сили треба додати не менше важну силу розумної, сміливої і рішучої політики у відношенню до СССР і силу визвольної, ясної і недвозначної політики до поневолених ним націй. Дуже присмно ствердити, що в цій справі де-далі частіше озиваються голоси визначних політиків і журналістів ЗДА. Вони починають доходити до тих же висновків, які ми мали кілька років тому.

„Політика сміливости" — так названо статтю одного з найвизначніших знавців і діячів американської закордонної політики, автора мирового договору з Японією — Джана Фостера Даллеса. Донедавна він був республіканським дорадником державного департаменту ЗДА. В своїй глибоко змістовній, логічно побудованій статті Д. Ф. Даллес звертає увагу публічної опінії на те, що сьогоднішня закордонна політика ЗДА не йде далі, як лише до „стримування" провокаційної закордонної акції СССР, і то лише у таких загрозливих, наглих, випадках, як аґресія в Греції, бльокада Берліна, війна в Кореї і т. п. Внаслідок такої політики вільний світ живе під враженням пригнічуючого передчуття: „Хто з нас буде наступною жертвою Кремля?" Це почуття посилюється тим, що сучасна політика пасивної оборони є постійно імпровізованою: „запхати діру в одному місці, зупинити течу в іншому"... Така політика ніколи не приведе до миру і перемоги демократичних ідей у всьому світі.

„Тут є одне рішення — пише Д. Ф. Даллес — і тільки одне: вільному світові треба виявити бажання і організувати потужний засіб негайної відплати проти аґресії червоних армій так, щоб як це станеться будьде, ми могли б і хотіли відбити її такими способами як ми виберемо". Будьяку аґресію Д. Ф. Даллес рекомендує поборювати так, щоб аґресор знав, що він втратить значно більше, ніж міг би осягнути внаслідок аґресії.

Ми говоримо те саме, але більш виразно: джерело повені знаходиться в Кремлі; звідти прибувають гармати, танки і вилітають літаки до Кореї, Індонезії, Малаї; звідти йде команда і вилітають білі голуби, що ними заслонюються бандитські, шпигунські і диверсійні акції московських п'ятиколонників в Японії, Берліні, Франції, Італії, Канаді, ЗДА; звідти йде злива фальшивих обвинувачень і пропаґанда зненависти, головно проти ЗДА, проповідувана з трибун „конґресів миру", — і власне туди повинна бути спрямована відплата за всі ці підлі випадки аґресії, не з гаслом політики стримування, а з великою ідеєю Вашинґтона — з ідеєю проголошення волі і незалежности всім націям, поневоленим Москвою, і встановлення вільного демократичного ладу у всьому світі.

Роля ЗДА — провідної країни демократичного світу — мусить стати такою, як її окреслив Д. Ф. Даллес наприкінці своєї статті; він вважає, що безцінна духова спадщина вільнолюбної американської нації зобов'язує її до охорони і служби всім тим, хто любить свободу.

З одним лише твердженням Д. Ф. Даллеса погодитися не можна: Він вважає, що за 2 — 5 чи 10 років, внаслідок активізації пропаґандивної акції Заходу, невгасимий дух патріотизму недавно поневолених Москвою народів призведе ці народи до мирного осягнення незалежности. Це помилка, яка навіть протирічить всьому духові і змістові статті. Той, хто добре знає совєтську дійсність, може погодитися, що дух патріотизму поневолених народів, організований своїм власним національним проводом, може розвалити московську диктатуру лише в часі зовнішнього збройного конфлікту, коли контроля мільйонового апарату МВД послабиться.

Але без огляду на таке необґрунтоване припущення, треба вважати, що думки, висловлені в тій статті таким політичним авторитетом як Д. Ф. Даллес, є сильним подихом нового, завтрішнього тону в закордонній політиці ЗДА. Той подих відчувається і в найвпливовіших тижневиках західнього світу. Наприклад „Лайф" починає виявляти ознаки до того теж в своїх редакційних коментарях, в одному з яких, за 12 травня ц. р., пише:

...„Ідея самовизначення націй, що була зброєю закордонної політики ЗДА в дні Вудро Вілсона, є досі потужною. Наша коаліція повинна мати місце для неї, для кожного, хто хоче битися за неї."

Такого характеру статті, редакційні коментарі, подібні їм публічні промови визначних людей ЗДА, свідчать про те, що незабаром нерішучий курс політики ЗДА у відношенні до провокацій СССР буде змінено, вони свідчать і про те, що українська проблема — проблема чи не найбільшого значення на сході Европи — стане незабаром на чільному місці, стане справою світового значення. Це зобов'язує зокрема і нас до активної дії. Виступаючи об'єднаним фронтом, а не Пашківськими волостями, в обороні нашої визвольної ідеї, ми насамперед повинні розбити на американському континенті московські аґентурні зусилля до захисту і береження неподільної московської імперії, як зусилля, що суперечать духові американської конституції. Ми повинні зробити це в обороні нашої батьківщини, та з свідомістю, що підтримка неподільної Росії може стати найбільшою перешкодою до перемоги вільного світу.

Микола Андрусяк

100 РОКІВ ВІДРОДЖЕННЯ НА ЗАХІДНЬО-УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ

(1772 — 1872)

(5)

Перші прояви москвофільства виявилися в занечищуванні письменної мови москалізмами. Змосковщеною мовою почав друкувати від 1849 р. свої історичні твори Денис Зубрицький та в 50-тих рр. почав засмічуватися москалізмами з словника Володимира Даля редагований Іваном Головацьким у Відні „Вѣстникъ для Русиновъ Австрійской Державы" — (1850-56), де дебютував як публіцист Богдан Дідицький що згодом став редактором „Зорі Галицької". За нього й Северина Шеховича (1829-72) цей перший український часопис почав писати москвофільським язичієм — (1852-56), яке прийнялося також в „Историческ-ому Сборнику" Галицько-руської Матиці (1853-4 і 1860), в Шеховичевих „Ладі" (1854) і „Семейній Библіотеці" (1855-6) та в угроруській пресі від самих її початків („Церковная Газета" вид. Обществом св. Стефана в Буді 1856-58 рр., її продовження „Церковний Вѣстникъ для Русиновъ Австрійской Державы" 1858, „Свѣтъ" (1867-71) і „Новий Свѣтъ" (1871-72) вид. Обществом св. Василія Вел. в Ужгороді, Карпатъ (1873-82) в Ужгороді.

Цей нахил до москвофільства опирався на традиції приналежности до Київської Руси колиби Московщини-Суздальщини та на однаковому етимологічному письмі, при чому галичани й закарпатяни читали російські букви українським виговором, томто й російська мова видавалась їм близькою. Цю азбучну одність пробували розбити Голуховський і Євсебій Черкавський (1829-96), начальник краєвої шкільної ради, заведенням латинки в Галичині 1859 р., до чого склонювався й Северин Шехович. Але чільні галицькі духовні й світські діячі виступили в обороні кирилиці, підтримав їх Григорій Шашкевич в австрійському міністерстві освіти. Голуховський мусів залишити намір введення латинки й пробував відгородити Галичину від Росії забороною вживання гражданки, але і в цьому він не мав успіху.

6. Конституційна ера в Австрії

Розгром австрійських військ у війні з Сардинією - Піємонтом та Францією в 1859-му році під Манджентою та Сольферіно приніс втрату Ломбардії. Цісар Франц Йосиф I рішив привернути конституцію в Австрії (ціс. диплом 20. X. 1860 р. й ціс. патент 26. II. 1861 р.) з автономією країв. Це не вийшло на добре для українців, тому що краєвий статут і краєва виборча ординація для Галичини разом з Краковом залишали українців з поляками в одному краю, де українцям припадало менше послів у соймі. При перших виборах до краєвого сойму в 1861 р. завдяки одностайности русини вибрали 49 послів на всіх 150.

На Закарпатті, як тільки мадяри згідно з новою конституцією вхопили в свої руки центральний уряд Угорщини, знесли поділ на національні дистрикти; Добрянського угорський уряд усунув зі становища намісника „руського дистрикту" й висвистали його, коли він хотів виступити з промовою в угорському соймі в 1861 р. Тоді він залишив Угорщину й поїхав до Відня, де виголосив промову на зборах слов'ян (10. VI. 1861). Він знов предкладав утворити за національним поділом 5 дистриктів на Угорщині: руський, словацький, сербський, волоський і мадярський з спільним університетом у Будапешті та з 4 правничими факультетами. В руському дистрикті повинна діяти народня рада з голосом у соймі в справах загально - національних, адміністраційних, церковних і шкільних. В окремій анонімовій брошурі: „Le Slaves d'Autriche et le Magyars" (1861) Добрянський домагався національно-територіяльної автономії для всіх австрійських народів.

Тому, що галичани після упадку „Зорі Галицької" в 1857 р. залишилися без часопису, меценат галицького письменства судовий радник Михайло Качковський (1802-72) уфундував у 1861 р. часопис „Слово", що виходив спершу двічі, згодом тричі на тиждень у Львові до 1878 р. Сам Качковський спомагав без винятку всіх галицьких письменників; тих, що писали народною мовою і тих, що писали мішаниною народної, церковно-слов'янської і російської. Авторитетом у мовним справах вважав він Якова Головацького, як професора руської мови на львівському університеті. Головацький вже у 50-их рр. склонився до язичія і з ним не погоджувався Качковський, коли гонорував „Скит Манявський" Антона Могильницького. Виказував теж Головацькому, що не можна галичанам змагати до злуки з Росією, тому, що там підданство селян, а галицькі селяни в Австрії мають повну свободу. Проте за порадою Головацького поручив редакцію „Слова" Богданові Дідицькому який витворив свій „язик висшого слога", але поміщував твори й дописи з Придніпрянщини в тій мові, в якій вони були написані, між іншими допис про смерть і похорон Тараса Шевченка, як також писання буковинського поета Осипа Юрія Федьковича (1834-87); тимто перше „Слово" почало ширити Шевченків культ у Галичині. Кобзар Шевченка й інші книжки й портрети привіз з Києва в 1862 р. і розпродував львівський купець Михайло Димет (1821-90). Твори Шевченка мали великий вплив на скріплення національної свідомости серед тогочасної галицької студентської й середньошкільної молоді, що признає в своїх спогадах москвофільський діяч і історик Филип Свистун (1844-1916), теж захоплений Шевченком. А втім у 60-тих рр. прикарпатські діячі переходили метаморфозу своїх національних поглядів, як от Володимир Іполит Терлецький (1807-88) спершу польський повстанець у 1830/31 рр. відтак римо-католик привернувся згодом до греко-кат. віроісповідання своїх батьків й прибув з Парижа на Закарпаття, де вступив до василіянського чину (1858-71), писав українською народною мовою, але згодом захопився панрусизмом і православ'ям і повернув в 1872 р. за Збруч, де й помер як архимандрит в Одесі. Інший василіянин письменник Анатоль Кралицький (1835-94) ігумен мукачівського манастиря, хоч був співробітником закарпатських і галицьких москвофільських часописів, уживав з гордістю назви „русини-українці" (згадуючи про своє родинне село Вишні Чебини на Пряшівщині, „де чесні русини-українці живуть").

(Продовження буде).

Вол. Дорошенко

ІВАН ФРАНКО

(Зі спомнинів автора).

(3)

Добрим викладачем був також Микола Ганкевич, але тон його викладів був не професорський, а вічевий. Та він і не був науковцем, а політичним діячем, робітничим трибуном. На жаль інші виклади не відзначалися ні своїм змістом, ні формою. Грушевський нас страшенно розчарував своїм нудним читанням. З нього вже значно пізніше виробився промовець, але й тоді його університетські виклади не відзначалися красномовністю. Покійний д-р Степан Томашівський, що викладав історію Галичини мав страшенну трему, нераз збентежено белькотав щось незрозуміле до таблиці, загикуючися й червоніючи. І він опісля виробився, але тоді дуже скомпромітувався. Певно говорив К. Студинський, але зате нудно. Правда, тема його курсу була досить невдячна для красномовства — полемічне письменство XVI-XVII вв. — а він не патрапив поза схоластичною шкаралущею відчути живе життя того часу, як це вмів зробити Франко.

Крім того Студинський дуже „нісся", пишаючися своїм становищем університетського професора й походженням („внук Качали"). Вітаючися з нижчими від себе, він подавав їм не цілу руку, а лише два пальці. Нас „східняків" така поведінка тільки відштовхувала від прелеґента. Натомість Франко приваблював своєю простотою, скромністю й доступністю. Він не любив строїти з себе пана. Одягався дуже скромно, ходив завжди в вишиваній сорочці і своїм зверхнім виглядом нічим не відрізнявся з-поміж загалу, хіба цією вишиванкою. Ми, їдучи до Галичини, уявляли фізичну постать Франка відповідно до його духового образу, а побачили перед собою на перший погляд звичайну собі кремезну, присадкувату, рудувату людину. Вірити не хотілося, що це славний поет, письменник, учений і громадський діяч. Та стоїло Франкові заговорити й він покоряв вас своїм розумом, знанням і логікою свого слова.

Ставився Франко до нас щиро й зичливо. Довідавшися, що наші товаришки студентки, які приїхали з нами на курси, ніяк не можуть знайти собі приміщення, запропонував оселитися у нього. Він жив тоді вже у власній віллі на вул. Понінського, поруч Грушевського. Але Ольга Федорівна, дружина Франкова, так негостинно привітала своїх землячок, що ті ладні були провалитись крізь землю. Так несподівано виявилася перед нами драма Франкового особистого життя. Дружина його була людиною психічно надвереженою і з роками душевна рівновага порушувалася щораз більше. Доля поскупила Франкові щастя в любові. Перше його кохання з Рошкевичівною скінчилося трагічно: батьки її були проти шлюбу з чоловіком без становища і віддали доньку за іншого. Так само неудачно скінчилася й його любов до „маніпулянтки" (Целіна Ж.), описана в оповіданні цієї назви. І от поїхавши вдруге до Києва в 1886 р. Франко з горя рішив одружитися тут. Київські пані підшукали йому наречену — Ольгу Хоружинську, з гарної родини. Панночка була розумна й освічена, але родина була обтяжена спадково. В ній траплялися деґенерати. Дядько й брат Ольги Федорівни були психічно хворі люди, але ніхто не припускав, що недуга торкнеться й Олі. Але згодом, уже в Галичині в неї почали проявлятися різні „дивацтва", які пізніше розвинулися у справжню душевну хворобу. Треба сказати, що рідна сестра Ольги Федоровни Антонина, що віддалася за Тригубова, була цілком нормальна. Про дивачну поведінку О. Федорівни оповідала нам покійна Катря Гриневичева в спогаді про свою візиту у Франка. У Львові ходило чимало анекдотів про Франчиху. Оповідають, що одного разу, як ще Франки жили не у власній віллі, а наймали квартирю десь на поверсі в чужому будинку, мешканці партеру були затрівожені потоками води, що лилася зі стелі. Побігли нагору довідатися, в чім річ, а то Франчиха отворила курок водотягу й напустила повну кімнату води, „щоб діти могли поплавати".

Дуже можливо що й Ольга Федорівна, як би була лишилася на Україні, не дійшла б до душевного розстрою. Зміна підсоння й середовища викликає часто-густо велику носталґію, що нераз доходить мало не до божевілля, в людей і з міцнішими нервами, а тут до цього всього долучилися ще й злидні. Не забудьмо, що невдовзі після одружіння Франко розійшовся з народовцями, які почали його бойкотувати, й попав у польське ярмо, яке довелося йому тягти цілих десять років. Молода жінка, яка ніяк не сподівалася, що попаде в таку біду, непрактична й неприготована до боротьби з життям замолоду, не звикла до чужого довкілля, з іншими життєвими звичками й поняттями, а на додаток обтяжена дітьми, легко могла попасти в душевну депресію, нахил до якої мала від уродження. А звідси вже недалеко й до поважнішої недуги. І Ольгу Федоровну кінець-кінців довелося примістити в лічниці для душевнохворих. Одним з об'явів недуги була й згадана вище нелюбов Франкової, яку вона виявляла до жінок. До мужчин вона ставилася прихильно. Тоді напр. у Франків мешкав наш товариш-еміґрант Олександер Скоропис. (Далі буде).

Що пише українська преса

ЮВІЛЕЙ 40 РІЧНОЇ ПРАЦІ ПРОФ. Б. БОЖЕНКА

Український тижневик „Хлібороб", що виходить у Курітібі в Бразилії, в числі з дня 20 квітня ц. р. відзначує ювілей 40 річної наукової і громадської праці проф. Бориса Боженка. Він народився 1889 року в селі Сушки в Україні. Середню школу кінчив у Києві і там таки на Політехнічному Інституті здобув титул агронома в 1911 році.

„Будучи ще студентом, Боженко брав активну участь в багатьох експедиціях в Середню Азію, Сибір, Кавказ та в інші місцевості, набуваючи таким чином наукового досвіду, щоб пізніше передати його тисячам студентів високих шкіл, в яких працював протягом 40 років!"

„З вибухом революції проф. Боженка вибирають у Полтаві членом Центральної Ради, і він працює також у генеральнім секретаріяті земельних справ, та приймає активну участь у створенні наукових комітетів у Києві, де й поривається до наукової праці."

„Пережив тяжкі роки совстської російської окупації, але 1926 р. втікає за кордон і працює в Рівному професором української гімназії і науковим працівником у цукроварні. Від 1951 року проживає в Бразилії, де всеціло віддається безкорисній праці в „Хліборобсько-Освітнім Союзі". Наукова цінність проф. Боженка складається з 39 праць".

ПОШТА У.Н.СОЮЗУ

Н. Н., Торонто, Канада. — Ваш відділ, якщо того бажає, може вислати на П'ятий Конґрес Американських Українців, що відбудеться в Ню Йорку в днях 4—6 липня, свого представника, але тільки в ролі спостерігача, а не делеґата. Активним учасником Конґресу, з правом голосу та пасивної і активної участи у виборах, можуть бути тільки мешканці Злучених Держав.

Проте, Ваше заінтересування Конґресом заслуговує на повне признання та повинно послужити прикладом для інших відділів У. Н. Союзу в Злучених Державах, які не тільки мають право, але й громадський обов'язок взяти участь в тому Конґресі через своїх делеґатів і в той спосіб продовжувати світлу традицію Українського Народного Союзу, який зазжди був основою цілого нашого громадського життя та вів в ньому перед. Це зокрема відноситься до всіх відділів УНСоюзу зі стейтів Ню Йорк, Ню Джерзі, Пенсилвенія, Конектикат, Массачюсетс та інших ближчих і дальших стейтів. Головний Уряд УНСоюзу навіть видав — з нагоди річного засідання — окремий заклик до всіх відділів, пригадуючи їм цей громадський обов'язок та закликаючи до масової участи в Конґресі.

В. Б., Честер, Па. — Стверджуємо, що Вам минуло 70 років, бо так є в рекордах головної канцелярії. Але це не значить, що Ви будете звільненим від вкладок. Тільки ті члени, котрі мають грамоти в клясі „О", перестають платити вкладки по 70-тім році життя. Ви маєте грамоту в клясі „Т", на котрій вкладки платні ціле життя.

Все ж таки У. Н. Союз дає полекшу членам в старшім віці, які мають грамоти в клясі „Т", призначуючи їм більшу дивіденду. Наприклад, члени у віці від 70 до 74 років дістають цього місяця дивіденду у висоті вкладок за два з половиною місяці. Від 75 до 84 років дивіденда виноситиме на суму три і пів місячних вкладок.

Члени, що дожили старшого віку, можуть перейти на безплатне продовження забезпечення і не платити більше вкладок. На безплатнім продовженню член буде забезпечений на повну суму на стільки років, скільки подає табеля в грамоті. Або він може перейти на виплачене забезпечення на меншу суму і бути забезпеченим до кінця життя.

Перед переходом на виплачене забезпечення або на безплатне продовження член повинен застановитися над тим, що по такім переході він тратить право користати з допомогового фонду. Такі члени не дістають теж дивіденди.

В. П., Акрон, О. — У. Н. Союз приймає нових членів без лікарських оглядин у віці до 35 років на найбільшу суму $1,000 забезпечення. Якщо член вже має одну грамоту на $1,000, то на додаткове забезпечення потрібно лікарських оглядин без різниці в якім він віці. Якщо він має вже одну грамоту на $500 забезпечення, то може вибрати ще $500 забезпечення, без лікарських оглядин у віці до 35 років. У віці від 36 до 40 років Союз приймає нових членів без лікарських оглядин тільки на $500 забезпечення.

Щоб приняти члена без лікарських оглядин, треба виповнити відповідну аплікацію, що різниться від аплікації з лікарськими оглядинами.

Ухвала щодо лікарських оглядин відноситься теж до дітей. На $1,000 забезпечення принимаємо діти без лікарських оглядин, якщо вони з вигляду здорові.

Український Конґресовий Комітет та його політика

(Продовження зі стор. 2.)

дає інші обов'язки на своїх громадян, а інші на своїх гостей, що найшли в цій країні тільки тимчасовий притулок. Американські громадяни не можуть бути членами чи частинами яких-небудь політичних партій поза Америкою, а тим самим члени УКК та сам УКК не може рахуватися з існуванням якихнебудь політичних партій, принесених сюди з Европи.

Треба виснити наше становище до справи визволення України нашим братам по крові, що остали в Европі. Там, на сторінках преси, чується часто закиди, що американські українці, а навіть нові іміґранти, скоро збайдужіли до справи визволення України. Так рішуче не є. Байдужість, зглядно більше та менше заінтересування справами України, лежить не так в площині правного становища українців за океаном, як радше в площині характерности та українського патріотизму кожної одиниці зокрема. Людина ідейна, що любить Україну не словом а ділом служитими справі України в Україні, в Америці, чи в Австралії. Людина себелюбна, якій справа батьківщини ніколи не лежала глибоко в серці, вивітріє з патріотизму скоро, однаково, в Европі, чи поза нею. Служити українській справі можна так само добре будучи громадянином Америки як і ним не будучи. Різниця тільки в тім, що ця служба українській справі відбувається в інший спосіб. В нинішнім політичнім укладі світу українець, американський громадянин, себто громадянин наймогутнішої держави, яка вирішуватиме долю світу з Україною включно, навіть може мае більше можливостей служити корисно Україні, ніж негромадянин Америки.

Звертаючись нині в справах слушної справи українського народу до уряду в Вашинґтоні, українець негромадянин Америки може ту справедливу справу України тільки представляти, тоді, коли українець громадянин Америки має конституційне право звертати увагу свого уряду на цю справу а навіть в межах законів домагатися, щоб американська політика йшла по лінії справедливости та по лінії американських традицій.

Ми в тому щасливому положенню, що Америка це країна справжньої свободи, де кожному вільно усіми конституційними способами заступати свої політичні погляди на всі справи світу та з'єднувати собі для своєї справи прихильників, себто настроювати публічну опінію, що в демократичній системі одиноко рішає про успіх. Тим самим американський українець, як американський громадянин, має великі можливості служити справі визволення України. Ці можливості є куди більші, ніж українців негромадян Америки.

Річ природна, що льояльність американського громадянина супроти Америки далеко не накладає на нього обов'язку апробувати всю політику навіть найвищих державних чинників Америки. Навпаки американський громадянин має повне право політику уряду критикувати та правними способами старатися змінити її. Це відноситься до кожної політичної справи отже і до справи визволення України.

Оце засадничі принципи політики УККомітету. Ці засади приходиться йому примінювати практично до окремих справ американського та українського життя.

(Докінчення буде)

Пресова конференція в ЗУАДК

В суботу, 24 травня ц. р. у приміщенні Головної Канцелярії ЗУАДК у Филаделфії відбулась чергова пресова конференція з участю представників української преси у ЗДА. На цій конференції, екзекутивний директор ЗУАДК інформував про переселенчі справи, які стали тепер знову актуальні.

Два переселенчі закони.

В сучасний момент законодавчі власті Злучених Держав розглядають два законопроєкти відносно переселення:

а) постійний переселенчий закон ЗДА (відомий, як квотовий закон) проєкту сенатора Мек Карена і конгресмена Волтера, на підставі якого може приїхати до ЗДА тільки означене число іміґрантів на квоти держав, з яких вони походять. Проти цього закону виступає адміністративна влада і його — правдоподібно відмовиться підписати президент ЗДА і в цей спосіб не ввійде в життя цей закон, бо не зможе теж отримати двох третіх голосів у Конґресі.

Цей закон має багато постанов, які неприємливі для української громади в ЗДА і українських поселенців у цій країні, але важнішим під цю пору для нашої громади у ЗДА і для наших скитальців є:

б) переселенчий закон Селлера: H. R. 7376

з додатком законопроєкту Волтера: H. R. 411

У справі цього другого законопроєкту представник ЗУАДК — його екзекутивний директор і член Ді П. Комісії стейту Пенсилвенія д-р Володимир Ґалан свідчив перед Юридичною Комісією Конґресу у Вашинґтоні в дні 23. травня 1952 р.

Всі державні свідки, як і представники головних допомогових організацій висловлювались про цей закон дуже прихильно.

Треба лише, щоб усі наші громади, як організації, так і окремі особи писали листи до всіх своїх конґресменів і сенаторів, щоб вони віддали свої голоси за прийняттям згаданих вгорі законів Селлера і Волтера: Celler's Bill H. R. 7376, Walter's Bill H. R. 411 як і піддержали свідчення д-ра В. Ґалана перед Юридичною Комісією, пишучи листи до голови тої ж комісії конґресмена Волтера на адресу:

Honorable Walter
House Judiciary Committee,
Washington, D. C.

На основі закону Селлера могли б переселитись до ЗДА:

1. Всі скитальці, які мали ашуранси ще перед 31 грудня 1951 р. і для яких забракло віз.
2. Втікачі з-поза залізної заслони, які перебувають в Німеччині, Австрії й інших країнах.

Інформації працівника ЗУАДК в Европі.

На цій же конференції поділився своїми заввагами і поміченнями з життя залишенців в Европі, спеціяльно в англійській зоні Німеччини, проф. Петро Новосельський працівник Европейського Представництва ЗУАДК, що й недавно прибув до ЗДА. З доручення Управи ЗУАДК, п. Новосельський об'їхав всі табори в англійській зоні Німеччини і завважив, що наші залишенці у цій зоні петребують так матеріяльної, як теж правної допомоги. ЗУАДК відкрив у цій зоні свою станицю після того, як Фонд Допомоги Українців Канади зліквідував там своє представництво, але потреби є так великі, що потрібно піддержки від канадійських українців.

Проф. Новосельський подав докладні відомості про життя українських залишенців у старечих домах, як теж туберкульозно хворих у таборах-лікарнях і — насвітлюючи велику нужду в цих таборах, піддав думку створення одного українського національного табору (чи евентуально двох), в яких були б приміщені всі українці старші віком, немічні і хворі з цієї зони. Це влегшило б і допомогову, і правну акцію, як теж культурну працю і релігійну службу. Теперішні приміщення наших залишенців у цій зоні розкинені в різні частини віддалені від себе на сотні кілометрів, що унеможливлює успішність кожної акції (для прикладу подав, що там є лише двох священиків, які в нікому випадку не можуть виконати службу для всіх).

Виконати це завдання зможе лише ЗУАДКомітет, як визнана допомогова організація, що може інтервенювати як в окупаційних властей, так у німецьких — разом із Фондом Допомоги Українців Канади — та й має наладнаний організаційний апарат для проведення всякої допомогової й охоронної акції.

П. Новосельський звернув увагу на нове німецьке законодавство, яке теж реґулює становище скитальців. Практики одначе самих урядників є часто-густо неприхильні скитальцям і потрібно інтервенцій, які може перевести успішно лише ЗУАДК. Місцеві українські організації не мають ні людей, ні фондів, ні адміністраційного апарату, та й не мають державного визнання, щоб могли вести самостійну працю. Вони можуть і повинні бути помічні у загальній акції ЗУАДК.

„Останній український скиталець" у ЗДА.

На цій пресовій конференції був приявний д-р В. Шкільник, який прилетів літаком до ЗДА перед кількома днями як останній українець якого прийняли ЗДА на основі закону про допущення Ді Пі. із 1948 р. Він висловив подяку праці ЗУАДК так у ЗДА, як і в Европі. Завдяки цій праці він зміг покінчити студії медицини і — не зважаючи на побут у Дивізії — скористали тепер з можливостей переселення до ЗДА і прибути тут фаховою людиною — лікарем та й почати свобідне життя. Він поділився враженнями із студентського життя скитальців та й підкреслив велику вагу харчівень і харчових приділів ЗУАДКомітету для наших студентів в Европі ще під 1949 р. почавши.

Пресова конференція ЗУАДК принесла нові матеріяли і дала нові погляди для дальшої праці. Головно підкреслити треба успішність переговорів ЗУАДКомітету з канадійським Фондом для спільної акції в Европі. В найкоротшому часі будуть прийняті вже спільні порішення і вони будуть оперті на фактичному звітуванні про відносини подані станицями ЗУАДК в Европі.

Злучений Український Американський Допомоговий Комітет.

ТАРЗАН, ч. 2841. Плянують акцію.

„О, святий Денисе! Чоловіче! Хто ти!?", кричав О'Рорке. „Я Тарзан, малпочоловік" відповів Тарзан.

Коли Тарзан почув про дивне зникнення Бетті, скаав: „Можливо, я зможу вам допомогти. Ходім назад до вашого табору".

„Я не бачу Бетті", завважив занепокоєний О'Рорке. „Очевидно вони не знайшли її".

„Ми не відійшли на п'ятнадцять хвилин", розумував капітан Вест, „коли ми вернулися назад, моя небога зникла".